

ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԱՏՎԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ
CONSULTATIVE COUNCIL OF EUROPEAN JUDGES

ԿԱՐՇԻՔ ԹԻՎ 14 (2011)

ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՒՄ ԷԵՎՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԿՈՄԻՏԵԻ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ
ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԸ (SS)

Ընդունվել է ԵԴԽԽ-ի կողմից

12-րդ լիազումար նիստի ժամանակ

(Ստրասբուրգ, 2011 թվականի նոյեմբերի 7-9)

OPINION No. 14 (2011)
OF THE CONSULTATIVE COUNCIL OF EUROPEAN JUDGES (CCJE)
TO THE ATTENTION OF THE COMMITTEE OF MINISTERS OF THE
COUNCIL OF EUROPE
“JUSTICE AND INFORMATION TECHNOLOGIES (IT)”

Adopted by the CCJE at its 12th plenary meeting
(Strasbourg, 7-9 November 2011)

«Աջակցություն Հայաստանում դատական բարեփոխումների իրականացմանը»

Եվրոպական դատավորների խորհրդատվական խորհրդի (ԵՊԽՍ) փաստաթղթերի ոչ պաշտոնական թարգմանության տպագրությունն իրականացվել է Եվրոպական միության և Եվրոպայի խորհրդի կողմից համաֆինանսավորվող ծրագրի մի մասի շրջանակներում: Եվրոպական դատավորների խորհրդատվական խորհրդի (ԵՊԽՍ) փաստաթղթերում ներկայացված տեսակետները որևէ պարագայում չեն կարող համադրվել Եվրոպական միության պաշտոնական տեսակետի արտահայտում:

“Support to the implementation of the judicial reform in Armenia”

The publication of the non-official translation of the documents of the Consultative Council of European Judges (CCJE) has been produced as part of a project co-funded by the European Union and the Council of Europe. The views expressed in the documents of CCJE can in no way be taken to reflect the official opinion of the European Union.

Եվրոպական դատավորների խորհրդատվական խորհրդի (ԵՊԽՍ) Կարծիք թիվ 14 (2011)

Բոլոր իրավունքները պահպանված են: Աստուց Հաղորդակցության սնօրինության (F-67075 Ստրասբուրգ, Սեդեֆու կամ publishing@coe.int) նախնական բույլտվության ուսյն հրատարակության որևէ հատված չի կարող թարգմանվել, վերարտադրվել կամ փոխանցվել որևէ ձևով կամ միջոցներով՝ էլեկտրոնային (սկրիպտակ, համացանց և այլն) կամ մեխանիկական, այդ թվում՝ պատենտահամար, ձայնագրմամբ կամ տեղեկատվության պահեստավորման կամ սրունան ցանկացած համակարգով:

Էջայրումը և դիզայնը՝ «Անդրանիկ» հրատարակչության

Հրատարակվել է Եվրոպայի խորհրդի Երևանյան գրասենյակի կողմից

Երևան, Հայաստանի Հանրապետություն
www.coe.int/yerevan

- © Եվրոպայի խորհուրդ, 2011թ., անգլերեն լուրագրության՝ Opinion No 14 (2011) of the Consultative Council of European Judges (CCJE)
- © Եվրոպայի խորհուրդ, 2018թ., հայերեն ոչ պաշտոնական թարգմանություն

Opinion No 14 (2011) of the Consultative Council of European Judges (CCJE)

All rights reserved. No part of this publication may be translated, reproduced or transmitted, in any form or by any means, electronic (CDi Rom, Internet, etc.) or mechanical, including photocopying, recording or any information storage or retrieval system, without prior permission in writing from the Directorate of Communications (F-67075 Strasbourg Cedex or publishing@coe.int).

Layout and design: “Andranik” Publishing House

Published by the Council of Europe Office in Yerevan

Yerevan, Republic of Armenia
www.coe.int/yerevan

- © Council of Europe 2011 English edition: Opinion No 14 (2011) of the Consultative Council of European Judges (CCJE)
- © Council of Europe 2018 Armenian non-official translation

Ստրասբուրգ, 2011 թվականի նոյեմբերի 9

ԵՂԽԽ (2011) Կարծիք թիվ 14

ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԱՏՎԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ
(ԵՂԽԽ)

ԿԱՐՇԻՔ ԹԻՎ 14 (2011)

ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՒՄ ԷՎՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԿՈՄԻՏԵԻ ՈՒՇԱԿՐՈՒԹՅԱՆԸ

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ
ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԸ (SS)

Հնդուճվել է ԵՂԽԽ-ի կողմից

12-րդ լիազույժար նխտի ժամանակ

(Ստրասբուրգ, 2011 թվականի նոյեմբերի 7-9)

Ա. Ներածություն

1. Եվրոպական դատավորների խորհրդատվական խորհրդին (ԵՂԽՆ) 2011 թվականին հանձնարարվել է Նախարարների կոմիտեի ուշադրությանը ներկայացնելու համար ընդունել դատական գործընթացի ապահովականացման մասին Կարծիք: Քննարկումների ընթացքում ԵՂԽՆ-ն եկավ այն եզրահանգման, որ «Արդարադատությունը և տեղեկատվական տեխնոլոգիաները» վերնագիրն արտահայտում է սույն Կարծիքում արձարձված հարցի խմաստը և ավելի հասկանալի է, քան նախորդ վերնագիրը: Ուստի՝ սույն Կարծիքի համար ընտրվել է այս նոր վերնագիրը:

2. Սույն Կարծիքը կազմվել է ԵՂԽՆ նախկին Կարծիքների և Դատավորների Մագնա Կարտայի, ինչպես նաև դատական գործընթացի ապահովականացման մասին ԵՂԽՆ-ի կողմից կազմված հարցաշարին անդամ պետությունների տված պատասխանների հիման վրա: Կարծիքի համար հիմք է հանդիսացել նաև փորձագետ տիկին Դորի Ռեյլինգի (Նիդերլանդներ) կողմից կազմված գեկույցը:

3. Սույն Կարծիքը կազմելիս ԵՂԽՆ-ն ուսումնասիրել է նաև Եվրոպայի խորհրդի համապատասխան փաստաթղթերը, մասնավորապես՝ «Անճանկան տվյալների ավտոմատ մշակման դեպքում անհատների պաշտպանության մասին» 1981 թվականի կոնվենցիան, ինչպես նաև Արդարադատության արդյունավետության եվրոպական հանձնաժողովի (ԱԱԵՀ) «Եվրոպական դատական համակարգերի մասին» գեկույցը (2010 թվականի խմբագրությամբ) (մասնավորապես՝ «Դատարաններում տեղեկատվական և հաղորդակցության տեխնոլոգիաների մասին» 5.3 գլուխը): Կարծիքը կազմելիս հաշվի են առնվել նաև այլ միջազգային իրավական փաստաթղթեր, ինչպես օրինակ՝ Եվրոպական միության եվրոպական արդարադատության ռազմավարությունը և Եվրոպական միության «Տվյալների պաշտպանության մասին» հրահանգը, «Անճանկան տվյալների մշակման և նման տվյալների ազատ տեղափոխման անձանց պաշտպանության մասին» Եվրոպական խորհրդարանի և խորհրդի 95/46/ԵՀ հրահանգը:

Բ. Կարծիքի առարկան և ընդհանուր սկզբունքները

4. Սույն Կարծիքը վերաբերում է դատարաններում արդի տեղեկատվական և հաղորդակցության տեխնոլոգիաների (SS) կիրառությանը: Այն կենտրոնանում է այն հնարավորությունների վրա, որոնք SS ոլորտն առաջարկում է դատական իշխանության և դատական գործընթացի անձանց խմբի և դրանց վրա ազդեցության մասով: Մասնավորապես՝ բարձրացվում են այնպիսի հարցեր, ինչպիսիք են արդար-

քաղաքացիական մատչելիությունը, իրավունքի գերակայությունը, դատավարների և դատական իշխանության անկախությունը, դատարանների գործունեությունը և կողմերի իրավունքներն ու պարտականությունները: Կարծիքում արծարծված չեն միայն ՏՏ ոլորտի տեխնիկական կողմերը:

5. ՏՏ-ն պետք է գործիք կամ միջոց հանդիսանա արդարադատության կառավարումը բարելավելու, դատարաններից օգտվողների համար դատարանի հասանելիությունը դյուրացնելու և ՄԻԵԿ-ի 6-րդ հոդվածում սահմանված երաշխիքները խթանելու համար, որոնք վերաբերում են դատավորի անաչառությանը, անկախությանը, դատաֆնության արդարությանը և ողջամիտ տևողությանը:

6. Եվրոպական դատարաններում ՏՏ-ի ներմուծումը չպետք է խաթարի արդարադատության մարդկային և սինվոլիկ կողմերը: Եթե արդարադատությունից օգտվողների համար այն ընկալվի որպես գուտ տեխնիկական, առանց իր իրական և հիմնական գործառույթի, ապա ուրաք կարող է ապամարդկայնացվել: Արդարադատության իրականացման ընթացքում գոյություն ունի մարդկային գործոն, և դա պետք է պահպանվի, քանի որ արդարադատությունը վերաբերում է մարդկանց և նրանց միջև վեճերին: Սա առավելագույնս ակնհայտ է դատավարության կողմերի և նրանց վկաների վարքագիծը գնահատելիս, ինչն իրականացվում է օրենքի շրջանակում գործող դատարանում, գործը ֆնոզ դատավորի կողմից:

7. Դատավորների Մազնա Կարտայի համաձայն՝ դատավորներին վերապահվում է համատեղ պատասխանատվություն վեճերի լուծման մատչելիության, արդյունավետության և ողջամիտ սահմաններում ծախսատարության հարցերում: Դատավորները պետք է որոշեն, թե որոնք են ՏՏ-ի առավելությունները և թերությունները, և պետք է առանձնացնեն ու վերացնեն արդարադատության պատճան կառավարման ռիսկերը: ՏՏ-ն չպետք է սահմանափակի կողմերի դատավարական իրավունքները: Դատավորները պետք է հիշեն նման ռիսկերի մասին, քանի որ պատասխանատու են կողմերի իրավունքները պաշտպանելու համար:

8. Դատավորները պետք է ներգրավեն ՏՏ-ի ազդեցությունը գնահատելու գործընթացում, հատկապես, երբ պահանջվում կամ որոշվում է, որ վատարդյալին հարցերը և/կամ վարույթները պետք է իրականացվեն էլեկտրոնային եղանակով: ՏՏ-ն չպետք է կանխարգելի, որ դատավորը օրենքը կիրառի անկախ և անաչառ եղանակով:

¹ Մինվալիզիմի և արդարադատության, ինչպես նաև դատական արդյունավետության հարցերի մասին համար (որն արդի ժողովրդավարություններին բնորոշ հատկանիշ է) տե՛ս Ա. Գարափոն, “*Bien juger – Essai sur le rituel judiciaire*” (Օդիլ Յավուր, Փարիզ, 2001թ.): Աշխատության հավելվածը պարունակում է նաև ընդգրկուն գրականության ցանկ:

9. ՏՏ-ն հասանելի է ոչ բոլոր անձանց: Ներկայումս չպետք է բացառել տեղեկատվության հասանելիության ավանդական միջոցները: Տեղեկատու ծառայությունները և դատարաններում օժանդակության այլ ձևերը չպետք է վերացնել այն սխալ փաստարկով, թե ՏՏ-ն արդարագատությունը «մատչելի է դարձրել բոլորի համար»: Սա հատկապես խիստ մտահոգության տեղիք է տալիս խոցելի անձանց պաշտպանության առումով:

10. ՏՏ-ի կիրառումը չպետք է սահմանափակի դատավարական երաշխիքները նրանց համար, ում հասանելի չեն նոր տեխնոլոգիաները: Պետությունները պետք է ապահովեն, որ նման հասանելիություն չունեցող անձինք ստանան հատուկ օժանդակություն այս ոլորտում:

11. Հաշվի առնելով այն կարևոր դերը, որ ՏՏ-ն ունի այսօր արդարագատության կառավարման հարցում, առանցֆային է ապահովելը, որ ՏՏ-ի գործարկման հետ կապված դժվարությունները նույնիսկ կարևորագույն ժամանակահատվածում չխնդրեն դատական համակարգին ընդունելու որոշումներ և տալու կարգադրություններ՝ համապատասխան դատավարական ֆայլեր կատարելու համար: Մտապես պետք է հասանելի լինեն այլընտրանքային տարբերակներ, երբ ՏՏ համակարգի տեխնիկական սպասարկման աշխատանքներ են իրականացվում, կամ երբ տեխնիկական խափանումներ են տեղի ունենում՝ խուսափելու համար դատարանի գործունեության համար որևէ բացասական ազդեցությունից:

12. Հատուկ ուշադրությամբ նախապես պետք է գնահատվեն օրենսդրական առաջարկները՝ հաշվի առնելով դրանց հետևանքները ՏՏ կիրառմամբ գործերի ֆինուրյան վրա: ԵՊԽՆ-ն առաջարկում է, որ նման օրենքը ուժի մեջ մտնի միայն, երբ ՏՏ համակարգերը հարմարեցվեն նոր պահանջներին, և երբ դատարանի աշխատակազմը պատշաճ վերապատրաստում անցնի:

13. ՏՏ օժանդակությամբ դատական վարույթի իրականացումը հատկապես կարևոր է միջազգային և էվրոպական դատական համագործակցության ոլորտում: ՏՏ հնարավորությունները հատկապես օգտակար են այնպիսի ոլորտներում, ինչպիսիք են անդամ պետություններում դատական հանձնարարությունների փոխանցումները և դատական համագործակցության այլ ձևերը, դատական փաստաթղթերի և ծանուցումների հանձնումը, ինչպես նաև ապացույցների միջառամնային փոխանցումը (օրինակ՝ տեսահամաժողովների եղանակով): ԵՊԽՆ-ն առաջարկում է, որ անդամ պետություններում մշակվեն ազգային ՏՏ յուրաքանչյուր համակարգի փոխադարձ հասանելիության մեթոդներ: Պետք է նաև այս համակարգերը համապատասխանեցնել

միմյանց: Սա կապահովի, որ ՏՏ համակարգը խթանի տարբեր երկրների դատավորների համագործակցությունը և խոչընդոտ չհանդիսանա նման համագործակցության համար:

14. ԵՊԽՆ-ն ուղջունում է որոշ պետությունների կողմից ԵՄ կանոնակարգերի կիրառումը նախատեսող լուծումները, որոնք բույլ են տալիս մի երկրի ռեզիդենտների կողմից մեկ այլ երկրում ֆալսաֆրակտի հայցեր հարուցել էլեկտրոնային եղանակով: Խրախուսվում են նաև տեսահամաժողովները՝ միջազգային համագործակցության համատեխտում:

15. ՏՏ-ն բարելավում է արդարադատության մատչելիությունը, ինչպես նաև բարձրացնում է այդ համակարգի արդյունավետությունը և թափանցիկությունը: Մյուս կողմից՝ ՏՏ-ն պահանջում է մեծ ֆինանսական ներդրումներ: ԵՊԽՆ-ի այն առաջարկությունը, որ արդարադատության մատչելիությունը պետք է խթանել ՏՏ-ի կիրառման միջոցով, անպայմանորեն նշանակում է, որ պետությունները այդ նպատակով դատական համակարգին բավարար ֆինանսական հատկացումներ պետք է կատարեն:

16. Տվյալները և տեղեկությունները, ինչպես օրինակ՝ գործերի ռեզիստրերում, անձնական գործերում, նախապատրաստական վաստադրերում և նախագծերում, դատական որոշումներում պարունակվող տվյալները և դատական գործընթացների և դատարանի կառավարման գնահատման մասին վիճակագրական տվյալները, պետք է կառավարվեն՝ ապահովելով տվյալների համապատասխան անվտանգության մակարդակ: Դատարանների ներսում տեղեկություններից պետք է կարողանան օգտվել միայն այն անձինք, որոնց այդ տեղեկատվությունը անհրաժեշտ է իրենց աշխատանքը կատարելու համար:

17. Հաշվի առնելով դատարան ներկայացվող գործերի բնույթը՝ որոշ դատական որոշումների առցանց հասանելիությունը կարող է ռիսկի տակ դնել անձանց մասնավոր կյանքի անձեռնմխելիության իրավունքները, ինչպես նաև վտանգել ընկերությունների շահերը: Ուստի՝ դատարանները և դատական մարմինները պետք է ապահովեն, որ պատշաճ միջոցներ ձեռնարկվեն՝ օրենքներից համապատասխան երաշխավորելու համար տվյալների պաշտպանությունը:

18. ԵՊԽՆ-ն խրախուսում է օգտագործել ՏՏ-ն որպես գործիք՝ բարելավելու համար դատարանների և լրատվամիջոցների միջև հարգակցությունը, օրինակ՝ լրատվամիջոցների համար հեռուցանելով դատական ակտերի, ինչպես նաև ակնկալվող դատական ճիշտների մասին ծանուցումների վերաբերյալ հասանելիությունը:

Գ. ՏՏ-ն և արգարագատուրյան մատչելիությունը

19. Դատավարության մասին լիարժեք, հավաստի և քարնացված տեղեկությունները արգարագատուրյան մատչելիության հիմնարար երաշխիքն են, ինչպես սահմանված է Կոնվենցիայի (ՄԻԵԿ) 6-րդ հոդվածում: Ուստի՝ դատավորները պետք է ապահովեն, որ դատական վարույթում ներգրավված ցանկացած անձ կարողանա օգտվել հավաստի տեղեկություններից: Այդպիսի տեղեկություններ են դատական հայց հարուցելու համար անհրաժեշտ մանրամասները կամ պահանջները: Նման միջոցները անհրաժեշտ են՝ ապահովելու համար կոդներին իրավահավասարություն:

20. Ամեն դեպքում արգարագատուրյունը չի կարելի առանձնացնել դրանից օգտվողներից և ՏՏ զարգացումը չի կարելի օգտագործել՝ արգարացնելու համար օրենքի պահանջները կատարելուց դատարանների ազատումը:

21. ՏՏ-ն ստեղծում է նոր հնարավորություններ դատարանից օգտվողների դատական համակարգի, դրա գործունեության, նախադեպի, դատական ծախսերի, վեճերի լուծման այլընտրանքային միջոցների և այլնի մասին ընդհանուր բնույթի տեղեկություններ տրամադրելու համար: ԵՊԽՆ-ն առաջարկում է, որ դատական համակարգը լիարժեք բոլոր օգտագործի համացանցը և այլ նոր տեխնոլոգիաները՝ լայն հանրությանը տրամադրելու համար այն տարրերը, որոնք ԵՊԽՆ 6-րդ կարծիքում (12-րդ պարբերություն և հաջորդիվ) արդեն խսկ տրված եզրակացության համաձայն պետք է լայնորեն հրապարակվեն:

22. ՏՏ-ն արժեքավոր գործիք է դատարանների գործառնություններին օժանդակելու համար: ՏՏ-ն կարող է նաև բարելավել այն մեթոդները, որոնցով դատարանները համապատասխան անձանց մանրամասն տեղեկություններ են տրամադրում ընդհանուր դատավարական ընթացակարգերի մասին: Ուստի՝ ԵՊԽՆ-ն առաջարկում է, որ դատարանները ներմուծեն դրանից օգտվողների համար հեշտ կիրառելի էլեկտրոնային տեղեկատվական ծառայություններ:

23. ՏՏ-ն բույլ է տալիս դատարանից օգտվողներին հայց հարուցել էլեկտրոնային եղանակով (գործերի էլեկտրոնային ներկայացում): ԵՊԽՆ-ն խթանում է շարունակել զարգացնել այս գործելակերպը՝ :

24. ԵՊԽՆ-ն գտնում է, որ դատական իշխանությունը պետք է ստեղծի նախադեպային իրավունք կամ առնվազն ունենա կարևոր որոշումներ, որոնք հասանելի են համացանցում՝ i) սնվմար, ii) հեշտ

2 Տե՛ս, օրինակ՝ 2006 թվականի դեկտեմբերի 12-ի թիվ 1896/2006 կոնոսկաթղթը (ե՛շ) (Եվրոպական վճարման կարգադրարքի մասին) և 2004 թվականի ապրիլի 21-ի թիվ 805/2004 կոնոսկաթղթը (ե՛շ) (չլիբերակիտո հայցերի մատույ կիրարկման եվրոպական կարգադրարքի մասին):

հասանելի ձևաչափով, **iii)** հաշվի է առնված անձնական տվյալների պաշտպանության անհրաժեշտությունը: ԵՊՏԽ-ն ուղջունում է միջազգային նախադեպային իրավունքի նույնականացուցիչների ներմուծումը (ինչպես օրինակ՝ Եվրոպական միության նախադեպի նույնականացուցիչ ECLI-ը³), ինչը կնպաստի օտարերկրյա նախադեպի հասանելիությանը:

Դ. ՏՏ-ն դատավարության ժամանակ

25. ՏՏ-ն հնարավորություն է ստեղծում գործերին ընթացք տալու առավել արդյունավետ, հստակ և որոշակի եղանակով:

26. Համակարգչայնացումն օժանդակում է գատարաններին գործերի կառավարումը ռաջիոնալ դարձնելու հարցում, ինչպես նաև գործերը գրանցելիս և դրանց ընթացքին հետևելիս: Այս եղանակով հնարավոր է առավել ապահով պայմաններում կառավարել մի շարք փոխկապակցված գործեր: Կարելի է մշակել դատական որոշումների կամ կարգադրությունների ձևանմուշներ՝ դրանց ձևակերպման օժանդակելու համար: Կարելի է կազմել նաև բազմաշափանիչ վիճակագրություն՝ ըստ վեճի տեսակի, որը կարելի է հրատարակել:

27. Համակարգչայնացումը կարող է նաև բարելավել դատավարի աշխատանքի որակը, օրինակ՝ դատական ակտերի, օրենսդրության, իրավունքի նմանատիպ հարցերի ուսումնասիրությունների, դատարանի կողմից կայացված տարբեր որոշումների կապակցությամբ իրավական մեկնաբանությունների և գիտելիքների փոխանակման այլ հղումներ պարունակող տվյալների բազաների միջոցով: Շուկայում հասանելի նմանատիպ ամենաառաջատար և ամբողջական մեթոդները պետք է անվճար հասանելի լինեն դատավորներին, որոնք պետք է կարողանան ստուգել իրավական տեղեկատվության բոլոր աղբյուրները, որոնցից օգտվում են դատական պրոցեսի այլ մասնակիցները (փաստաբանները, փորձագետները և այլն): Դատական ակտերին նպաստող միջոցները պետք է մշակվեն և դիտարկվեն որպես դատավարի կողմից որոշումների կայացման գործընթացի օժանդակ միջոցներ, որոնք պետք է դյուրացնեն դատավարի աշխատանքը և ոչ թե սահմանափակեն:

28. Այնուամենայնիվ, ՏՏ-ի կիրառումը չպետք է սահմանափակի դատավարական երաժշիքները (կամ ազդի տրիբունալի կազմի վրա) և որևէ կերպ չպետք է գատարանից օգտվողներին գրկի մրցակցային դատավարության, բնօրինակ ապացույցներ ներկայացնելու, վիճարկելու

3 Տե՛ս 2011 թվականի ապրիլի 29-ի OJ C127, էջ 1, Խորհրդի եզրակացությունները, որոնցով կոչ է արվում օգտագործելու եվրոպական նախադեպային իրավունքի նույնականացուցիչ (ECLI) և նախադեպային իրավունքի համընդհանուր մեթատվյալների նվազագույն համակարգ:

կամ փորձագետներին լսելու և ի շահ իրենց ցանկացած կյուր ներկայացնելու կամ հայտարարություն կատարելու իրավունքներից: Ավելին՝ ՏՏ-ի կիրառումը չպետք է խախտի պարտադիր ճիշտ հրավիրելու և օրենքով սահմանված այլ առանցքային ձևակառույցները կատարելու պահանջը: Դատավորը նաև մտապես պետք է իրավասություն ունենա կարգադրելու դատարան ներկայացում, պահանջելու բնօրինակով փաստաթղթերի տրամադրում և վկաների լսում: Նման հնարավորությունների համար խոչընդոտ չպետք է հանդիսանան անվտանգության պահանջները:

29. ՏՏ-ի կիրառելը հեշտացնում է փաստաթղթերի փոխանակումը: Կողմերը և նրանց ներկայացուցիչները կարող են օգտվել դատարանում գործի վերաբերյալ տեղեկություններից: Այս կերպ նրանք կարող են հետևել գործի ընթացքին՝ մուտք գործելով գործի համակարգչային տեղեկատու (գործի պատմություն):

30. Տեսահամաժողովները կարող են դյուրացնել ճիստերը առավել ապահով պայմաններում իրականացնելու կամ հեռահար կերպով վկաներին կամ փորձագետներին լսելու հարցում: Այնուամենայնիվ, սա կարող է ունենալ թերություն այն առումով, որ դատավորը ուղղակիորեն կամ հստակ կարող է չընկալել կողմի, վկայի կամ փորձագետի բառերը կամ արձագանքը: Հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել, որ տեսահամաժողովները և նման միջոցներով ապացույցների ներկայացումը երբեք չխախտեն պաշտպանության համար նախատեսվող երաշխիքները:

31. ՏՏ-ի դերը պետք է սահմանափակվի դատավարական ֆայլերը փոխարինելով և պարզեցնելով՝ հանգեցնելով գործի ըստ էության բնութսան արդյունքում անհատականացված որոշումներ կայացնելուն: ՏՏ-ն չի կարող փոխարինել դատավորին ճիստի ժամանակ և գործի կապակցությամբ փաստական ապացույցները գնահատելիս, կիրառելի իրավունքը սահմանելիս և որոշումներ ընդունելիս, որոնց կապակցությամբ կարող են լինել բացառապես օրենքով սահմանված սահմանափակումներ:

Ե. ՏՏ կառավարում

32. ՏՏ-ն պետք է կիրառվի խթանելու համար դատավորների անկախությունը դատավարության բոլոր փուլերում և որևէ կերպ չպետք է վտանգի այդ անկախությունը: Քանի որ դատավորները կարևոր դեր են խաղում թե՛ իրենց անձնական և թե՛ ինստիտուցիոնալ ազատությունը, ինչպես նաև անաչառությունը երաշխավորելու հարցում, ուստի նրանք պետք է ներգրավվեն այնպիսի որոշումներում, որոնք հետևանքներ ունեն այս ոլորտներում:

33. ՏՏ-ի միջոցով տեղեկատվության հասանելիությունը կարող է նպաստել դատավորների ինքնավարությանը, երբ վերջիններս իրականացնում են իրենց գործառնությունները:

34. Զափից դուրս կախվածությունը տեխնոլոգիայից և այն անձանցից, որոնք կառավարում են այն, կարող է արդարադատության համար ուսկային լինել: Տեխնոլոգիան պետք է հարմարեցվի դատական գործընթացին և դատավորի աշխատանքի բոլոր կողմերին: Դատավորները միայն արդյունավետության նկատառումներով չպետք է ենթարկվեն տեխնոլոգիային և նման տեխնոլոգիան կառավարող անձանց հրամայականներին: Տեխնոլոգիան նաև պետք է հարմարեցվի գործերի տեսակին և բարդության աստիճանին:

35. ԵՊԽՆ-ն գտնում է, որ որոշումների ձևի կամ բովանդակության առումով հրահանգները, ձևանմուշները և այլ առաջարկությունները չպետք է պարտադրվեն դատավորներին որևէ այլ մարմնի կողմից՝ էլնելով դատական գործընթացում կիրառվող ՏՏ համակարգերի կառուցվածքից: Նման կառուցվածքը պետք է լինի ճշգրիտ և հեշտ հարմարեցվելի դատական նախագետին և այլ գործելակերպերին:

36. Երկխոսությունը բացարձակ անհրաժեշտություն է տեխնոլոգիան մշակող անձանց և դատական գործընթացի համար պատասխանատու անձանց միջև: ՏՏ կառավարումը պետք է լինի Դատավորների խորհրդի կամ այլ համարժեք անկախ մարմնի իրավասության խնդիր: Անկախ այն բանից, թե ՏՏ կառավարման համար ով է պատասխանատու, անհրաժեշտ է ապահովել, որ դատավորներն ակտիվ ներգրավվածություն ունենան ՏՏ ուղղությամբ ընդունվող որոշումների կայացման գործընթացում ամենալայն իմաստով:

37. Դատավորները պետք է նկուն լինեն, երբ խոսքը վերաբերում է գործերի կառավարման և օժանդակ անձնակազմի վերաբերյալ որոշումներ ընդունելուն: Գործերի կառավարման համակարգը չպետք է սահմանափակի այս նկունությունը:

38. Դատավորները և դատարանի այլ աշխատակիցները պետք է թե՛ իրավունք և թե՛ պարտականություն ունենան անցնելու նախնական և շարունակական ՏՏ վերապատրաստում այնպես, որ կարողանան լիարժեք և համարժեք կերպով օգտվել ՏՏ համակարգերից:

39. ՏՏ-ն կարող է հանդիսանալ գործերը բաշխելու թափանցիկությունը և արդյունավետությունը խթանելու և գործերի կառավարմանը նպաստելու կարևոր գործիք: Այն կարևոր դեր կարող է կատարել դատավորների և դատարանների գնահատման հարցում: Այնուամենայնիվ, ՏՏ համակարգերի միջոցով հավաքված տվյալները չպետք է լինեն առանձին դատավորների աշխատանքը գնահատելու միակ

հիմքը: Վիեննայի պայմանագրի 1-րդ հոդվածի 1-րդ կետի և Եվրոպական դատավորների խորհրդի կամ մեկ այլ համարժեք անկախ մարմնի կողմից⁴ :

40. ՏՏ կառավարումը և զարգացումը մարտահրավեր են ցանկացած կազմակերպության համար: Դատական մարմինների համար դրանք մի նոր և հրատապ մարտահրավեր են կառավարման համակարգի համար: Տեղեկատվության վրա հիմնված կառավարումը հնարավորություն է ինստիտուցիոնալ անկախությունը զարգացնելու համար:

41. ՏՏ ոլորտը ֆինանսավորելիս պետք է հաշվի առնել այն ներդրումը, որը համակարգը կարող է ունենալ դատարանի կատարողականի, արդարադատության որակի և ֆալսիֆիկացիաների մատուցվող ծառայությունների որակի բարելավման հարցում:

⁴ Տե՛ս նաև ԵՊԽԽ թիվ 1(2001)կարծիքի 9-րդ պարբերությունը, թիվ 10(2007) կարծիքը և թիվ 11(2008) կարծիքը:

- Ձ. Եզրակացություններ, առաջարկություններ
- i. ԵՊԽՆ-ն ողջունում է ՏՏ-ի կիրառումը որպես արդարադատության կառավարումը բարելավելու միջոց:
 - ii. ՏՏ-ն կարող է նպաստել արդարադատության մատչելիության, գործերի կառավարման և դատական համակարգի գնահատման գործընթացների բարելավմանը:
 - iii. ՏՏ-ն կենտրոնական դեր է խաղում դատավորներին, վաստաբաններին և արդարադատության համակարգի այլ շահագրգիռ կողմերին, ինչպես նաև հանրությանը և լրատվամիջոցներին, տեղեկություններ տրամադրելու հարցում:
 - iv. ՏՏ-ն պետք է հարմարեցվի դատավորների և դատարանի օգտվողների պահանջներին: Այն ոչ մի դեպքում չպետք է խաբարի երաշխիքները և դատավարական իրավունքները, օրինակ՝ արդար դատափննության իրավունքը:
 - v. Դատավորները պետք է ներգրավվեն դատական համակարգում ՏՏ ներդրելու և զարգացնելու մասին որոշումների ընդունման գործընթացի բոլոր փուլերում:
 - vi. Հատուկ նշանակություն պետք է տրվի այն անձանց կարիքներին, որոնք չեն կարողանում օգտվել ՏՏ-ի միջոցներից:
 - vii. Դատավորը նաև մտապես պետք է իրավասություն ունենա կարգադրելու դատարան ներկայանալը, պահանջելու բնօրինակով փաստաթղթերի տրամադրում և վկաների լսում:
 - viii. ԵՊԽՆ-ն խրախուսում է ՏՏ-ի կիրառումն իր բոլոր հնարավորություններով՝ խթանելու համար ժողովրդավարական պետությունում դատական իշխանության կարևոր դերն իրավունքի գերակայությունը երաշխավորելու հարցում:
 - ix. ՏՏ-ն չպետք է միջամտի դատավորի իրավասությունների իրականացմանը և չպետք է վտանգի Կոնվենցիայով ամրագրված հիմնարար սկզբունքները:

Եվրոպայի խորհուրդն առաջատարն է աշխարհումնում մարդու իրավունքներով զբաղվող կազմակերպությունների շարքում: Եվրոպայի խորհրդին անդամակցում են 47 պետություններ, որոնցից 28-ը միաժամանակ նաև Եվրոպական միության անդամներ են: Եվրոպայի խորհրդի անդամ բոլոր պետությունները միացել են Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիային՝ որպես մարդու իրավունքների, ժողովրդավարության և իրավունքի զբաղվող պետությունները նպատակադրված մշտազգային համաձայնագրի: Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը վերահսկում է Կոնվենցիայի իրագործումն անդամ պետություններում:

The Council of Europe is the continent's leading human rights organisation. It comprises 47 member states, 28 of which are members of the European Union. All Council of Europe member states have signed up to the European Convention on Human Rights, a treaty designed to protect human rights, democracy and the rule of law. The European Court of Human Rights oversees the implementation of the Convention in the member states.

www.coe.int

Եվրոպական միությունը տնտեսական և ֆալսիպսոն եզակի գործընկերություն է եվրոպական 28 ժողովրդավարական երկրների միջև: Միությունն նպատակն է՝ ապահովել խղճարարյուն, բարեգաղտնում և պատուրյուն իր ստրածի 500 միլիոն բնակիչների համար, ավելի ցանկալում են ապրել ավելի ազգայր և ազատով աշխարհում: Այս նպատակների իրագործումն նպատակով ԵՄ երկրները ստեղծել են մարմիններ, որոնք կառավարում են ԵՄ-ն և հաստատում վերջինիս օրենսդրությունը: Եվրոպական միությունն կինական կառույցներն են Եվրոպական խորհրդարանը (որն ապահովում է Եվրոպայի ժողովուրդների ներկայացուցչությունը), Եվրոպական միության խորհուրդը (որն ապահովում է անդամ երկրների կառավարությունների ներկայացուցչությունը) և Եվրոպական հանձնաժողովը (որն իրականացնում է ԵՄ ընդհանուր ասեքի պատասխանությունը):

The European Union is a unique economic and political partnership between 28 democratic European countries. Its aims are peace, prosperity and freedom for its 500 million citizens—in a fairer, safer world. To make things happen, EU countries set up bodies to run the EU and adopt its legislation. The main ones are the European Parliament (representing the people of Europe), the Council of the European Union (representing national governments) and the European Commission (representing the common EU interest).

<http://europa.eu>

Partnership for Good Governance
Կողմնակցություն հունակ լավ կառավարման

COUNCIL OF EUROPE
EUROPEAN UNION